

Uluslararası Ahşap Birliği Tüzüğü: Tarihi Ahşap Yapıların Korunması İçin İlkeler (ICOMOS, 1999)

International Wood Committee Charter: Principles for the Preservation of Historic Timber Buildings

Ekim 1999'da Mexico'da yapılan ICOMOS 12. Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir.

Bu belgenin amacı tarihi ahşap yapıların korunması ve onarımı için kültürel önemlerine saygı gösteren temel ve evrensel ilke ve uygulamaları tanımlamaktır. Buradaki tarihi ahşap yapı deyimi kısmen veya tümü ahşaptan yapılmış ve kültürel anlamı olan veya tarihi bir bölgenin parçası olan her tür bina ve yapıyı kapsamaktadır.

Bu tür yapıların korunması amacıyla konulan ilkeler:

- Her dönemden ahşap yapının dünyanın kültürel mirasının bir parçası olarak önemini takdir etmekte,
- Tarihi ahşap yapıların büyük farklılıklar gösterdiğini kabul etmekte ,
- Ahşap yapıların yapımı için değişik tür ve nitelikte ağaçların kullanıldığını göz önünde tutmakta,
- Kısmen veya tümü ahşap yapıların nem değişiklikleri, ışık, mantar ve böcek, aşınma, yangın ve diğer felaketler gibi değişik çevresel ve iklimsel koşulların etkisiyle kolayca bozulup, çürüyeceklerini hesaba katmakta,
- Kolay zarar görebilmeleri, kötü kullanım ve geleneksel tasarım ve yapım tekniklerinin unutulması nedeniyle ahşap yapıların gittikçe enderleştiklerini bilerek,
- Bu kültür mirası kaynaklarının yaşatılması ve onarımı için gerekli olan eylem ve işlemlerin çeşitliliğini gözönünde tutmakta,
- Venedik Tüzüğü, Burra Kartası, UNESCO ve ICOMOS'un konuyla ilgili kuramsal metinlerini dikkate alanak ve bu genel ilkeleri tarihi ahşap yapıların yaşatılması ve korunmasına uygulamaya çalışılması gereğini benimsemektedir.

Ve aşağıdaki tavsiyeler geliştirilmiştir:

İnceleme, Saptama ve Belgeleme

1. Venedik Tüzüğü'nün 16. Maddesi ve ICOMOS'un Anıtların , Yapı guruplarının ve Sitlerin Belgelenmesi ile İlgili İlkeleri gereği, herhangi bir müdahaleden önce yapının ve bileşenlerinin durumu ve uygulama sırasında kullanılan malzemeler dikkatle belgelenmelidir. Yapıdan çıkarılan malzemelerle ilgili örnekler de dahil olmak üzere, her tür belge ve geleneksel sanatlar ve tekniklerle ilgili bilgiler toplanmalı, tasnif edilmeli ve gerektiğinde ulaşılabilecek şekilde uygun bir yerde saklanmalıdır. Belgeleme onarım için seçilen malzeme ve yöntemlerle ilgili açıklamaları da içermelidir.

2. Her müdahaleden önce ahşap yapının mevcut durumu, hasarların ve yapısal bozulmanın nedenlerini araştıran ayrıntılı bir çalışma yapılmalı, teşhis güvenilir olmalıdır. Teşhis kesin verilere, fiziksel inceleme ve analize dayandırılmalı, gerekirse hasar vermeyen deney yöntemleri kullanılmalı ve fiziksel ölçümler yapılmalıdır. Bu gerekli küçük müdahaleleri ve acil önlemleri engellememelidir.

İzleme ve Bakım

3. Tarihi ahşap yapıların ve kültürel anlamlarının korunması için sürekli izleme ve bakım etkinliğini kapsayan tutarlı bir strateji izlenmesi gereklidir.

Müdahaleler

4. Koruma ve yaşatmanın temel amacı kültür varlığının tarihi özgünlüğünü ve bütünlüğünü korumaktır. Her müdahale uygun araştırma ve değerlendirmelere dayandırılmalıdır. Sorunlar mevcut koşul ve gereksinimlere göre, yapının estetik ve tarihi değerlerine, tarihi yapının veya sitin fiziksel bütünlüğüne saygı göstererek çözümlenmelidir.

5. Önerilen müdahaleler tercihan,

- a) geleneksel yöntemleri izlemeli,
- b) teknik olarak mümkünse, geri dönüşümlü olmalı veya,
- c) gelecekte yapılacak koruma çalışmalarını engellememeli ve
- d) yapının bünyesinde barındırdığı izlere ulaşılmasını engellememelidir.

6. İdeal olan, ahşap bir tarihi yapının dokusuna olabildiğince az müdahale edilmesidir. Bazen minimum müdahale ahşap yapıların tümüyle veya kısmen sökülüp tekrar birleştirilmesini gerektirebilir.

7. Müdahalelerde tarihi yapı bir bütün olarak ele alınmalı, taşıyıcı ögeler, dolgu panoları, dış kaplama, çatı, kapı ve pencereler dahil olmak üzere tüm malzeme eşit ilgi görmelidir. Temel ilke mevcut malzemeyi olabildiğince yerinde tutmaktır. Koruma sıva, boya, kaplama, duvar kağıdı gibi bitirme ayrıntılarını da kapsamalıdır. Eğer sıva vb. yüzeylerin yenilenmesi gerekirse, olabildiğince özgün malzemelere, yapım tekniklerine ve yüzey dokularına sadık kalınmalıdır.

8. Restorasyonun amacı tarihi yapıyı, onun taşıyıcılığını korumak ve Venedik Tüzüğü'nün 9-13. Maddelerinde belirtildiği gibi, mevcut tarihi verilerin sağladığı sınırlar içinde kalarak yapının özgün tasarımını, tarihi bütünlüğünün okunabilirliğini arttırarak kültürel değerlerini açığa çıkarmaktır. Sökülen ögeler ve tarihi yapının diğer bileşenleri kataloglanmalı ve tipik örnekler belgelemenin bir parçası olarak saklanmalıdır.

Onarım ve Yenileme

9. Tarihi bir yapının onarımında yeni ahşap, tarihi ve estetik değerlere saygı çerçevesinde kalınarak ve harap ve çürümüş kısımları değiştirmek, ya da restorasyonun gereklerini karşılamak amacıyla kullanılabilir.

Yeni öge veya parçalar aynı tür ağaçtan ve eğer uygunsa, yenilenecek parçalardakinden daha iyi kalitede ahşaptan yapılmalıdır. Yeni ahşabın nem miktarı ve diğer fiziksel özellikleri mevcut yapıyla uyumlu olmalıdır.

İşçilik ve yapım teknolojisi kullanılan alet ve makineler mümkün olduğunca ilk yapımdakine uymalıdır. Çiviler ve ikincil malzemeler, durum uygunsa, özgünlerin benzeri olmalıdır.

Strüktürel gereksinimler açısından aykırı bir durum yoksa, bir ögenin kısmen yenilenmesi gerektiğinde, mevcut ve yeni kısımlar, geleneksel ahşap geçme tekniği kullanılarak bağlanmalıdır.

10. Yeni ögelerin veya parçaların eskilerden ayıredilebilir olması kabul edilmelidir. Kaldırılan ögelerin doğal bozulma ve deformasyonlarının kopya edilmesi istenmez. Uygun geleneksel veya

veya iyi denenmiş çağdaş yöntemler kullanılarak eski ve yeni kısımların renk uyumu sağlanabilir. Bu işlemin ahşap ögenin yüzeyine zarar vermeyecek veya onu bozmayağından emin olunmalıdır.

11. Daha sonra diğerlerinden ayırt edilebilmeleri için, yeni kısım veya ögelerin üstlerine yakarak, kazıyarak veya başka yöntemlerle işaret konulmalıdır.

Tarihi Orman Alanları

12. Ahşap yapıların korunması ve onarımı için gerekli uygun ağaçların sağlanabilmesi için yedek orman alanları oluşturulması ve mevcut orman ve koruların korunması desteklenmelidir.

Tarihi yapı ve sitlerin korunmasından sorumlu kuruluşlar, onarım için uygun ahşapların bulundurulduğu depoların oluşturulmasını desteklemelidir.

Çağdaş Malzeme ve Teknolojiler

13. Epoksi reçineler gibi çağdaş malzemeler ve çelikte strüktürel destekleme gibi yeni müdahale teknikleri, ancak malzemelerin ve yapım tekniklerinin dayanımları ve strüktürel davranışları yeterli bir süre denenerek kanıtlandıktan sonra , çok dikkatle seçilmeli ve kullanılmalıdır. Isıtma, yangın uyarı ve önleme sistemleri gibi tesisat yapının veya sitin tarihi ve estetik önemi gözetilerek yerleştirilmelidir.

14. Kimyasal koruyucuların kullanımı dikkatle denetlenmeli ve izlenmeli, mutlak yarar beklendiği , kamu ve çevresel güvenliğin etkilenmediği ve uzun vadede başarı olasılığının önemli olduğu durumlarda kullanılmalıdır.

Eğitim ve Öğretim

15. Tarihi ahşap yapıların kültürel önemine ilişkin değerlerin eğitim programları aracılığıyla canlandırılması sürdürülebilir koruma ve gelişim politikasının temel koşuludur. Tarihi ahşap yapıların korunması onarımı ve bakımı ile ilgili eğitim programlarının oluşturulması ve geliştirilmesi teşvik edilmektedir. Bu tür eğitimler sürdürülebilir üretim ve tüketimin gereksinimleriyle bütünleşen kapsamlı bir stratejiye dayandırılmalı ve yerel, ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerde programlar içermelidir. Programlar konuyla ilgili tüm meslek ve işkollarına, özellikle mimar, konservatör, mühendis, zanaatkar ve alan yöneticilerine hitap etmelidir.

Çeviri: Zeynep Abunbay, 2004

Prof. Dr. Zeynep AHUNBAY çevirisinin ücretsiz dağıtılacak Proje çıktılarında kullanılmasına ve yayımlanmasına yönelik iznini KUMID'in 09.07.2007 tarih GİDEN-TR 2007/55-58 sayılı yazılı talebi üzerine 24.09.2007 tarihinde vermiştir.